

kurumların yaş değişkeninin belirleyici olduğu kategorilendirmeleri üzerinden yapılan tanımlamalar ağırlık kazanmaktadır<sup>3</sup>. Fakat ifade edilen yaş kategorilerinin ötesinde genç olma durumu, fiziksel ve toplumsal olarak önemli kararların alındığı ve kendini var etme mücadelesinin yoğunlaştığı bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle çalışmada tanımlanan gençlik kategorisi, genç olmanın toplumsal bağlamının anlamlandırılmasıyla önem kazanmaktadır.

Bu kavramsal çerçeveden hareketle bu çalışmada, Ankara'nın Altındağ ilçesinde yaşayan yoksul gençlerin gündelik yaşamlarının bir parçası haline gelen yeni medya tüketim deneyimleri incelenmiştir. Gençlik, yoksulluk, medya kavramlarının çoklu bir anlam taşıdığı varsayımından hareket eden bu çalışma, kent yoksulu gençlerin gündelik yaşamlarında medyayla olan etkileşimleri ve medya dolayısıyla kendi ekonomik ve sosyo-kültürel dünyalarını anlamlandırma pratiklerini mercek altına almaktadır. Çalışmanın bulguları, Ankara'nın ilçesi Altındağ'da, yaşları 14 ile 29 arasında değişen 27 gençle<sup>4</sup> gerçekleştirilen 25 yarı yapılandırılmış görüşmeden oluşan bir alan araştırmasına dayanmaktadır. Bulgular, gündelik yaşam tartışmaları çerçevesinde, Erving Goffman'ın (2014) çalışmasındaki dramaturjik yaklaşımı, Howard Becker'in (2013) çalışmasındaki dışlanma pratiğinin toplumsal kuruluşu vurgusu ve Henri Lefebvre'nin (2013) kitabında, dönüşüm potansiyeli sorgulanan bir alan olarak gündelik yaşam'ın ardındaki yapısal mekanizmalara işaret eden değerlendirmeler çerçevesinde yorumlanmıştır. Bu bağlamda söz konusu bölgede yaşamını sürdüren yoksul gençlerin yeni medya tüketim deneyimleri; aynı zamanda gündelik yaşamlarının da birer parçası haline gelen sosyo-ekonomik koşullar, sahip oldukları iletişim araçları, medya kullanım rutinleri ve medya içeriklerine yönelik beğeni ve eleştirileri üzerinden incelenmiştir. Bununla birlikte; kent yoksulu gençlerin, yeni medya tüketim rutinlerini ne tür amaç ve beklentiler çerçevesinde biçimlendirdiği ve içinde buldukları sosyal çevrede ilişkilerini sürdürürebilmek üzere medyayla olan etkileşimlerini ne şekilde yorumladıkları ele alınmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, gündelik yaşam literatürüne ilişkin bir tartışma ve Türkiye'de bu alanda yapılan son dönem çalışmalara yer verilmesinin ardından, yeni medya başlığı üzerine bir değerlendirme sunulmaktadır. Son olarak da, yoksul gençlerin gündelik yaşam koşulları, sahip oldukları iletişim araçları, medya kullanım rutinleri ile beğeni ve eleştirilerini kapsayan yeni medya tüketimine yönelik alan araştırmasının bulgularına yer verilmektedir.

## 1. "GÜNDELİK YAŞAM"DA MEDYA VE GENÇLİK KAVRAMLARININ İZLERİNİ ARAMAK

20. yüzyılın ilk yarısıyla birlikte, gündelik yaşam<sup>5</sup> (everyday life) kavramını merkeze alan çalışmalar, gündelik olanı tanımlama ve onun ekonomik, sosyo-kültürel, politik bağlamlarla ilişkisini değerlendirmektedir. Öne çıkan isimler gündelik yaşamı sıradan eylemler bütünü, dönüştürücü bir toplumsal pratik veya ardındaki yapısal mekanizmaların görünür kılınması noktasında başvurulması gereken bir oluş süreci olarak farklı şekillerde değerlendirmektedir. Gençlik ve medya üzerine gündelik yaşam literatüründe takip edilebilecek pek çok farklı kuramcının söz edebilmek mümkündür. Fakat bu çalışma kapsamında gündelik yaşamın ele alındığı bağlam üzerinden Henri Lefebvre, Erving Goffman ve Howard S. Becker'in değerlendirmeleri üzerinde durularak, gündelik yaşamda gençlik ve medya ilişkisi ele alınacaktır<sup>6</sup>. Henri Lefebvre, "günlük" olanı doğanın

<sup>3</sup> Örneğin; Avrupa Birliği raporlarının bir bölümünde gençler, 15-29 yaş grubundaki bireyler olarak ifade edilmekte, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler'in ise 15-24 yaş aralığındaki kişileri genç olarak tanımladıkları görülmektedir (Yurttagüler, 2008: 387). Bu çalışma kapsamında da 14-29 yaş arası grup genç olarak kabul edilmektedir.

<sup>4</sup> Çalışmanın etik ilkelere uygunluğu açısından, görüşme yapılan gençlerin kendi isimleri kullanılmamış, bunun yerine görüşmeler, her bir görüşmeciye farklı bir isim verilerek alıntılanmıştır.

<sup>5</sup> Schutz ve Luckmann (1973) gündelik hayat kavramını, kültürel öğrenme ve toplumsallaşma temelinde kurularak sürekli yeniden inşa edilen, "sorunların aşılması" üzerine geliştirilen, etkileşimsel eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Agnes Heller ise, gündelik yaşamda insan davranış ve eylemlerindeki değişikliklerin ele alınmasıyla, toplumun sosyo-ekonomik dönüşümünün anlaşılabilirliğini vurgulamaktadır (akt. Cantek, 2005: 11). Michael E.Gardiner, (2006: 205-207) gündelik yaşam bilgisinin sorunsallaştırılarak, buradaki çelişkilerin görünür kılınmasının altını çizmektedir. Michel De Certeau (1988:xi) ise; konuşma, okuma, hareket etme, alışveriş yapma gibi yaşam pratiklerinden hareketle, bireyin sistem tahakkümü karşısında kendi stratejilerini oluşturduğu bir direniş alanı olarak gündelik yaşamdan söz etmektedir.

<sup>6</sup> Henri Lefebvre ve "Modern Dünyada Gündelik Hayat" çalışması, gündelik yaşam alanının dönüştürücü potansiyeli vurgusunu, gençlerin ve medyanın gündelik yaşam alanındaki etkileşimi ile birlikte düşünmemizi sağlayan bir pencere açmaktadır. Erving Goffman ve "Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu" çalışması nedeniyle;

ritmi ile oluşan döngüler olarak ifade etmekte; “gündelik” olanı ise modern olanla bitştirmektedir. Lefebvre, gündelik hayat kavramını tanımlarken onu felsefi hayatla olan karşıtlığı ile açıklamaktadır (2013: 27-28). Buna göre, felsefi alandan farklı olarak “şimdi ve burada” olanı ifade eden gündelik yaşam, modernlik ile eşzamanlı, karmaşık ve heterojendir; bir alan ve aynı zamanda bir aşamadır; dengesiz durumlar içerisinde bağlar kurarak bir denge tutturma çabasıdır ve toplumu anlamak için kritik bir ipucudur (Lefebvre, 2013: 32-40). Doğal olan ile modern düzenleri örtüşürmek meselesi önemlidir. Modern hayat ilerlemecidir ve bu tekabülü sağlamak da zordur. Modern hayat, gündeliğin içine sınıfsal toplumsal ayrımlar katarak, bir göstergeler kümesi oluşturmaktadır (Tekeli, 2000: 48). Dolayısıyla Lefebvre'nin gündelik hayat kavrayışı, bireylerin yaşamlarının olağan ve sıradan akışını tanımlayan farklı kültürlerde farklı şekillerde biçimlenen değiştirici ve dönüştürücü pratiklerin tamamına ve bu döngünün ardındaki yapısal mekanizmanın görünür kılınması gerekliliğine işaret etmektedir (Yanıkaya, 2009).

Henri Lefebvre, kültürün pratikleştirilmesini kapsayan politik bir mücadele alanı olarak gündelik yaşam tartışmalarına yönelik görüşlerini, İkinci Dünya Savaşı sonrası Fransa'sını konu edinen “Modern Dünyada Gündelik Hayat” (2013) kitabında ele almaktadır. Gündelik hayatın tanımlanması sorunlu bir yerde durduğunu ifade eden Lefebvre'ye göre, (2013: 83) “Gündelik hayatın değerlendirilmesi, farklı önem derecelerine sahip birbirleriyle çelişkili görünen alanların da incelenmesini” zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla ekonomi, kültür, teknoloji, politika gibi pek çok girift alandaki ilişkileri kapsayan bir bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır. Lefebvre'nin (2013: 40) buradaki vurgusu ise gündelik yaşamın, “doğal” “mütevazı” görünümü ve sorgulanmayacak kadar kanıksanmasının sorunlu oluşudur. Çünkü bu özellikleri nedeniyle gündelik yaşam, üretim ve tüketim döngüsünün örgütlendiği bir alan olarak nesneleşmektedir. Gündelik hayat; “denge” durumunun korunmasıyla var olan eski ilişkilerin sürdürülmeye devam ettiği; fakat aynı zamanda “tehdit edici dengesizliklerin” meydana gelebildiği bir alandır. Dolayısıyla potansiyel bir dönüşüm, bireylerin gündelik yaşamlarını devam ettirmelerinin mümkün olmadığı durumlarda ortaya çıkacaktır. (Lefebvre, 2013: 44). Lefebvre'nin gündelik yaşamdan hareketle gençler ve kitle iletişim araçları üzerine yaptığı değerlendirmeler de dikkate değerdir. Burada özellikle gençlik ve kitle iletişim araçlarının ilişkisinin savaş sonrası dönemle birlikte gündelik yaşamın “yapılandırılması” üzerinden kuruluşu vurgusu önemlidir. Lefebvre'ye göre gençler için gündelik yaşam alanı cazip; fakat çekimser kalınan bir alandır. Onun temel eleştirisi ise, gençlerin veya daha da ötesinde gençliğin kurumsallaştırılmış bir kategori olarak tüketim toplumunun doğal ve masumane tüketicileri olarak işaretlenmeleri ve bu yolla gençlerin etrafına inşa edilen bir gündelik yaşam düzeninin piyasa ve tüketime eklenmesine yöneliktir (Lefebvre, 186-187). Bu ideolojiye uygun olacak şekilde gündelik hayatın parçaları olarak iş yaşamı, özel yaşam, aile hayatı, boş zaman ve eğlence örgütlenmesi bilinçli bir biçimde “programlanmakta”dır (Lefebvre, 2013: 71-72). Çünkü kent hayatı, kitle iletişim araçları veya ilişki ve iletişim mekanizmalarını sürekli devrede tutarak, gündelik hayatın maddi ve maddi olmayan ilişkiler temelinde yoğunlaşmasını, kontrollü bir biçimde değişmesini ve dönüşmesini sağlamaktadır (Lefebvre, 2013: 206).

Gündelik yaşam tartışmalarına yönelik farklı bir bakış açısı, “Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu” (2014) çalışmasıyla Erving Goffman'a aittir. Bu çalışmasında Goffman'ın odağı, gündelik yaşamda iletişimi mümkün kılan yüz yüze etkileşim<sup>7</sup> pratiklerine eğilerek; benliğin kuruluşuna ve sosyal etkileşim temelinde gözlemlenebilir gündelik davranış organizasyonuna ilişkin dramaturjik bir değerlendirme yapmaktadır. Erving Goffman bu dramaturjik yaklaşımında, gündelik yaşamda bireylerin etkileşimli eylemlerini “sahne” metaforuyla ele alarak değerlendirmektedir<sup>8</sup>. Dolayısıyla gündelik yaşam rutininde bireylerin kendileri

---

günlük yaşamdaki pratiklerin sahne önü ve arkasındaki ikiliği üzerinden benliğin kuruluşu ve işleyişini açıklayan dramaturjik bir değerlendirmenin medya ve gençlerin yoksulluk tanımları arasındaki gerilimli ilişkiyi anlamlandırması açısından önemlidir. Howard Becker ve “Hariciler” çalışmasına ise yoksulları hariciler olarak işaretleyen ve gündelik yaşam alanında bu türden kodları doğallaştıran vurgusu nedeniyle yer verilmiştir.

<sup>7</sup>Yüz yüze etkileşim kavramı “fiziksel olarak aynı ortamda bulunan bireylerin karşılıklı olarak birbirlerinin eylemleri üzerindeki etkileri” olarak tanımlanmıştır (Goffman, 2014: 28).

<sup>8</sup> Goffmann; kişileri bir bölümü gözlemci, diğer bölümü ise katılımcı olan “aktör”ler, bireylerin tanımlı eylemleri “roller” ve bu rolün birey tarafından başarımla potansiyeli ise “performans” kavramlarıyla tanımlamaktadır. Bu kavramların gündelik yaşamla birleştiği nokta ise performans sırasında görülen ve belki